

kritika
Peter Cerovšek

Hiške, 2015, Darko Sinko in Matjaž Ivanišin

Tako torej teče življenje v majhni vasici na Štajerskem

Ob besedi hiška se izriše dimnik, par oken in med njimi vrata, kot nasmeh brez nosu na rahlo rumeni fasadi. Beseda hiška lahko izriše nasmeh tudi na obrazu tistega, ki jo povezuje z varnostjo, zavetjem in toplino. In takrat besedo hiška nadomesti beseda dom. Tako kot so nekoč naši starši gradili domovanja z mislijo, da bodo v njih naše zavetje tudi družine njihovih potomcev, danes velika večina mladih iz neurbanih območij, prav kakor starši desetletja poprej, svojo zrelost in predanost svoji novi družini potrjuje z gradnjo lastnega doma, lastne hiške. Pa čeprav je samo prislonjena na tisto od staršev, glavno da ima svoj »haustir«. To dejstvo zagotovo pojasnjuje, zakaj naj bi bili Slovenci po statistiki v samem vrhu po lastništvu hiš na

prebivalca. In če to še umestimo v socialistično idejo bratstva, sopolmoči vaščanov pri gradnji, »fušanja za kak pir in malco« in hiperinflacije, ko je provizija pri plačilu položnice v nekaj mesecih presegla znesek kredita, smo Slovenci res lahko zgradili veliko hiš. Pravzaprav smo jih zgradili toliko, da jih zdaj veliko zaradi različnih vzrokov sameva in propada. Temelji teh hiš so bili njihovi prebivalci in brez njih se tudi temelji iz betona, kamna, opek ali gline ne morejo upreti protiofenzivi narave.

Takšne zapuščene hiše sta sprva iskala tudi avtorja filma **Hiške (2014)**, Darko Sinko in Matjaž Ivanišin. Med njihovimi

stenami sta hrepenela po zgodbah, ki bi jih bilo treba odkriti pod debelo plastjo prahu časa. Ker stene niso spregovorile, sta se bila primorana napotiti do sosedov in ljudi, ki so živeli v bližini. Pri tem odkrivanju sta hitro spoznala, da ju še bolj kot vizualno bogate, a molčeče podobe zapuščenih hiš zanimajo žive domačije v vasi Sinkovega očeta nekje na Štajerskem. In tako nas Darkov glas odpelje od hiše do hiše in do ljudi, ki so ga poznali in prepoznali, saj nekaterih ni srečal več kot dvajset let. Prednje je postavil kamero, za katero je stal Ivanišin, sam pa usmeril v njih mikrofoni in jih povprašal o življenju. V dvojicah in posamezno, sramežljivo, ponosno, otožno, zaigrano in iskreno vsi uprejo oči naravnost v gledalca, in ta jih je primoran v enakopravni poziciji iz oči v oči sprejeti takšne, kot so, z vsemi krepostmi in pomanjkljivostmi, ki jih zavedno in nezavedno posredujejo gledalcu skozi filmski medij. In prav med objektivom in njimi je začititi »joe de vivre« kot je nekoč neposrečeno zapel Andraž Hribar. Zgodbe o tem, kaj so počeli, kako so se spoznali, kako živijo, je kamera beležila na njihovem terenu, v hiši, kjer se počutijo domače, s sogovorcem, ki ga poznajo, in kamero, ki ji ne zaupajo. Ujeti med ta dva svetova neke stvari razkrijejo, druge zelo očitno prikrojijo in tretje zamolčijo. Ravno paleta izraženih občutij, od zaupanja do nezaupanja, ki variira od sogovorca do sogovorca, Hiškam daje neke vrste srčni ritem, ki nas žene do vseh devetih domačij.

Matjaž Ivanišin nas je pred dvema letoma s filmom **Karpopotnik (2013)** že popeljal na podobno pot od hiše do hiše, od vrat do vrat, ko je po 40 letih v Vojvodini skušal izslediti popotovanje Karpa Godine. Ni mogoče spregledati vzporednice med obema filmoma, zagotovo pa bi ju bilo napačno enačiti in kvalitativno primerjati. Ne samo zato, ker gre pri Hiškah za dva avtorja in za Sinkovo osebno zgodbo. Kajti če je Karpopotnik svojo kakovost, atmosfero in poetičnost gradil s teksti Nebojše Popa Tasiča in fotografijo Marka Brdarja, se film Hiške naslanja predvsem na svojo dokumentarno vrednost, na neposredno reportažno formo intervjujev brez poetičnih in estetskih zastranitev. Magijo brezčasia in topologijo čudežnih vasi Karpopotnika tu nadomestijo točno določene domačije v neki štajerski vasi v poletnih dneh leta 2014. Torej gre za film nekega trenutka, trenutka, ko je kamera sekala premico življenja teh ljudi, jih zajela in izpustila nazaj v vsakdan. Kot pravi Jean-Luc Nancy: »Pred filmom in po njem je življenje, seveda. A življenje se nadaljuje v nadaljevanje filma, v podobi in njenem gibanju. Ne nadaljuje se kot neka izmišljena projekcija, kot nadomestek za manko življenja. Nasprotno, podoba je nadaljevanje, brez katerega življenje ne bi živelo.«

S preprostostjo in realističnim pristopom se film tako preobrazi v avtentičen dokument časa, zabeležen na filmskem mediju, in skozi ta okvir bi ga bilo mogoče lažje primerjati s kratkim filmom **Inventur-Metzstrasse 11** Želimirja Žilnika iz leta 1975. Žilnik je sicer v popolnoma drugem okolju in kontekstu, a s podobnim prijemom reportažnega intervjuja in direktnega soočenja protagonistov s kamero prebivalce nekega domovanja gospodarbeiterjev prav tako ujel v enkratnem *zeitgeist* in film z leti samo pridobiva vrednost.

In če je vrednost filma določena tudi z nagradami, bi bilo treba omeniti, da je bil film *Hiške* na Festivalu slovenskega filma, vsaj glede nagrad, spregledan. Veliki dokumentarni zmagovalec festivala in nagrajenec občinstva je bil film o prebivalcih samskega doma z naslovom **Dom (2014)** Metoda Pevca, kjer se stikata povsem različna svetova nekdanjih delavcev slovenskih gradbenih podjetij ter mladih dijakov in študentov. Domačije in hiške prebivalcev štajerske vasi pa se bistveno ne razlikujejo med seboj, še manj se po slogu življenja razlikujejo ljudje, ki v njih živijo. Zdi se, da so jih izbrali, in stene, ki so jih sezidali, povezali, hkrati pa tudi poenotili. Njihove kleti bi bile zagotovo, prav nasprotno kot pri filmu **V kleti** (Im Keller, 2014) Ulrika Seidla, identične. Našli bi kakšno kosilnico, motor APN6, kakšen sodček dobrega domačega vinca in dovolj orodja, da lahko sam zgradiš hišo. Kot da se je življenje za njih napisalo enkrat prej, morda takrat, ko so se odločili postaviti te stene.